

Kam směřuje naše věda?

prof. MUDr. Eva Syková, DrSc., FCMA

místopředsedkyně Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu,
lidská práva a petice Senátu PČR
poradkyně předsedy vlády pro oblast vědy a výzkumu

L. Akademické fórum
17. dubna 2014

Eva Syková: Kam směřuje naše věda?

L. Akademické fórum, 17. dubna 2014

Obsah

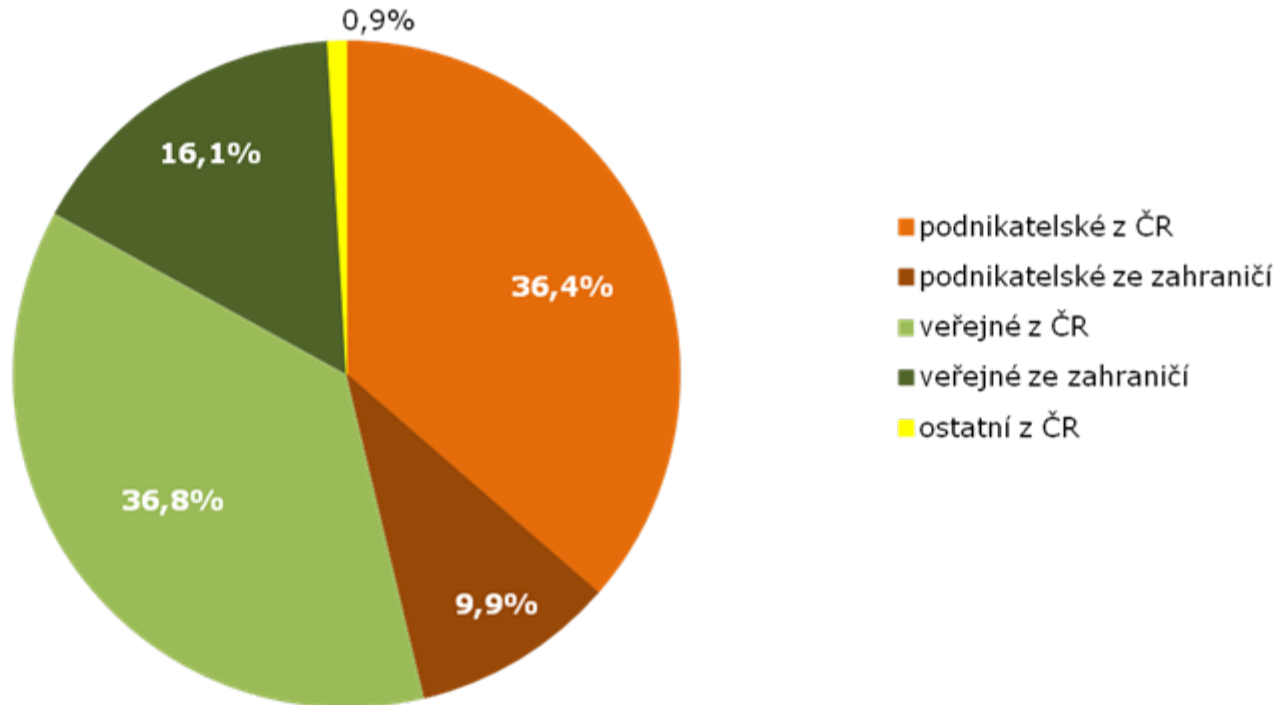
1. Trendy
2. Mezinárodní srovnání
3. Problémová místa veřejné politiky v oblasti VaV

Eva Syková: Kam směřuje naše věda?

L. Akademické fórum, 17. dubna 2014

Trend I: nedostatek soukromých zdrojů – současnost

**Struktura celkových výdajů na VaV
podle zdroje financování v roce 2012**

Zdroj: Český statistický úřad, 2013

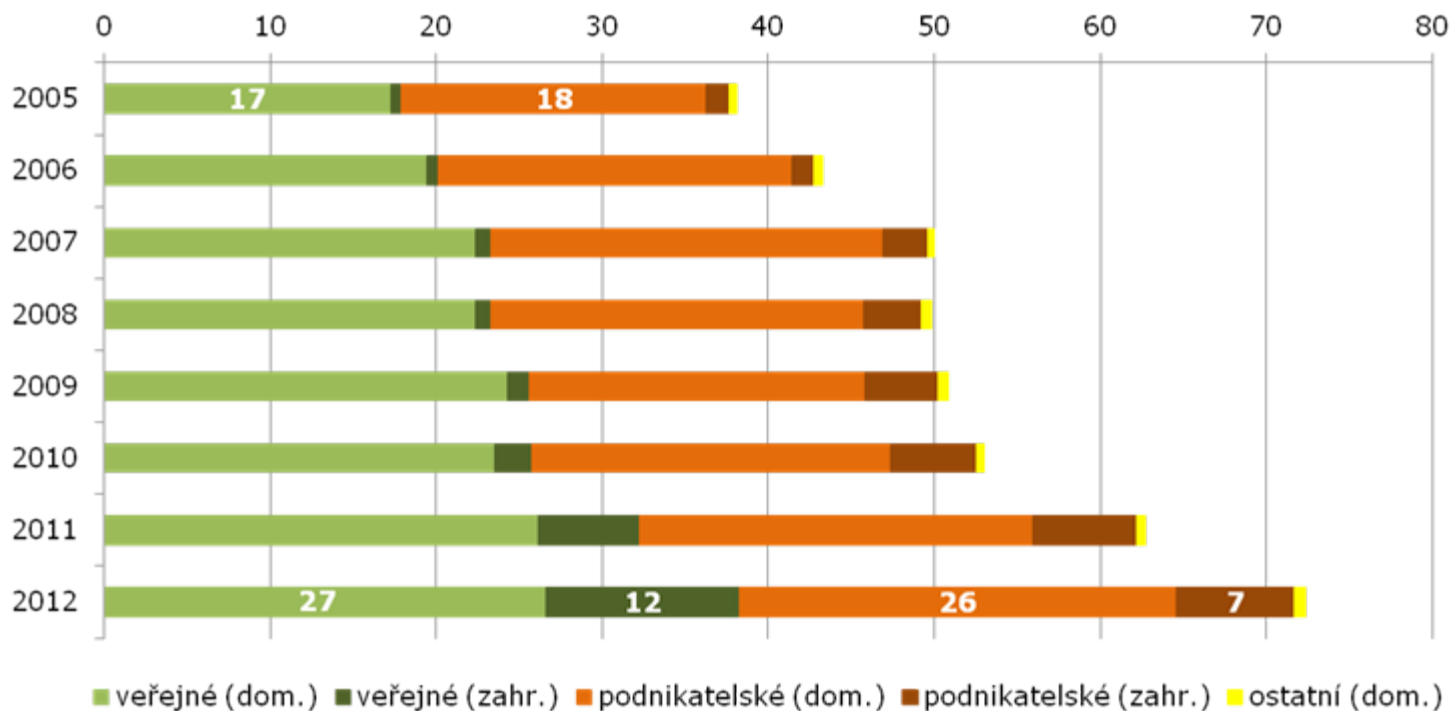

Eva Syková: Kam směřuje naše věda?

L. Akademické fórum, 17. dubna 2014

Trend I: nedostatek soukromých zdrojů – podíl na výdajích v čase

Celkové výdaje na VaV v ČR podle zdroje financování v letech 2005-2012 v mld. Kč

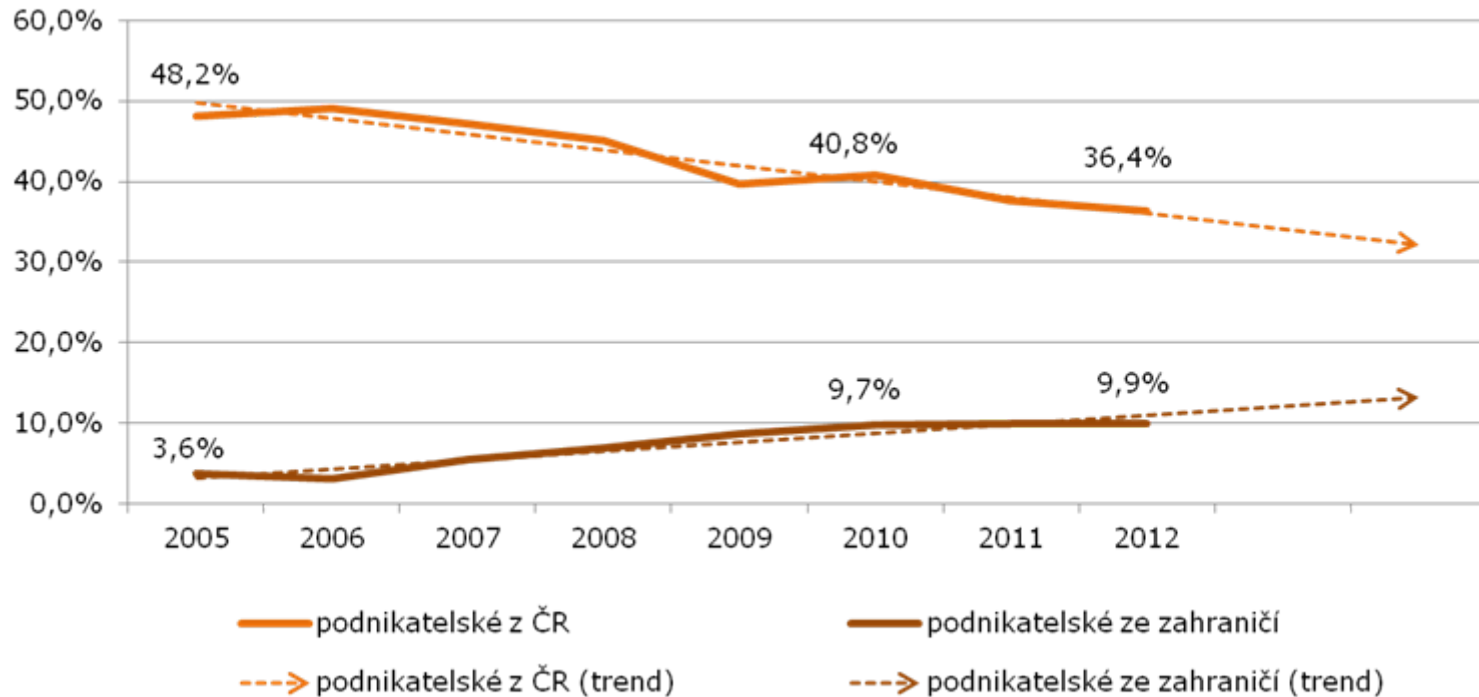
Zdroj: Český statistický úřad, 2013

Eva Syková: Kam směřuje naše věda?

L. Akademické fórum, 17. dubna 2014

Trend I: nedostatek soukromých zdrojů – dlouhodobý pokles podílu

Podíl výdajů na VaV z podnikatelských zdrojů na celkových výdajích na VaV v letech 2005-2012

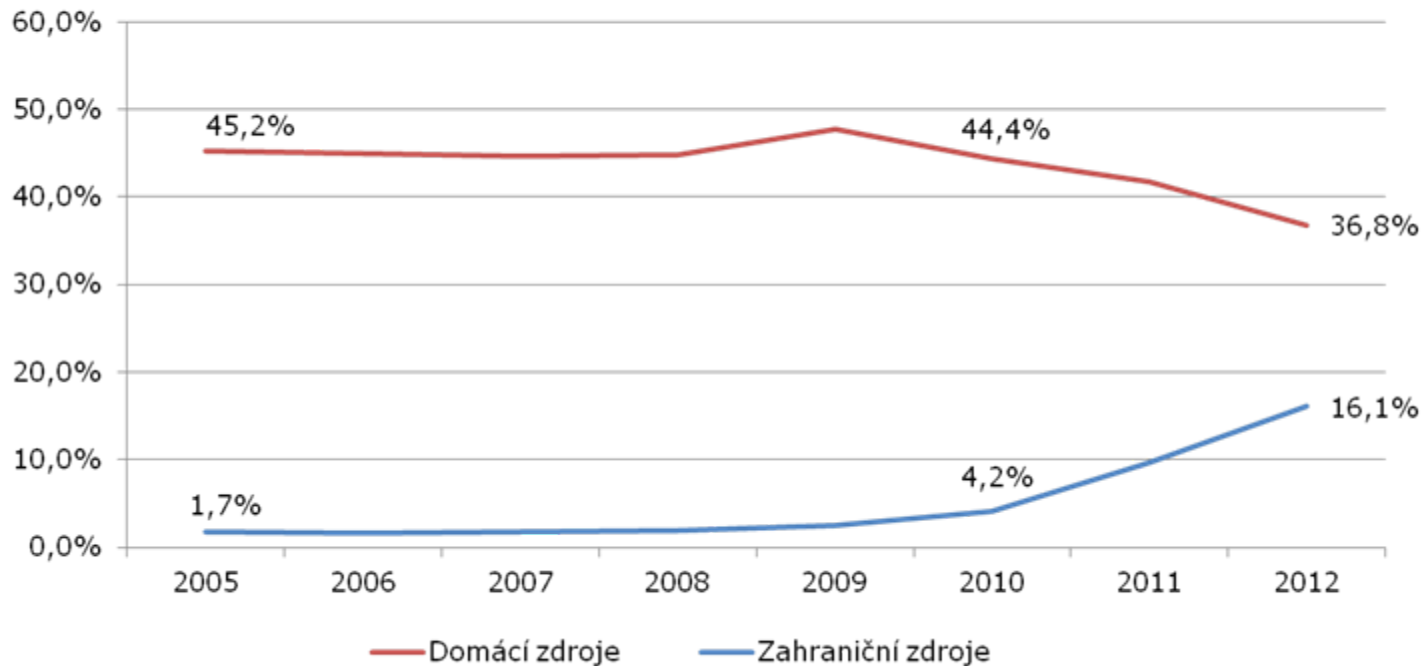
Zdroj: Český statistický úřad, 2013

Eva Syková: Kam směřuje naše věda?

L. Akademické fórum, 17. dubna 2014

Trend II: růst závislosti na zahraničních zdrojích

Podíl veřejných výdajů na VaV z domácích a zahraničních zdrojů na celkových výdajích na VaV v letech 2005-2012

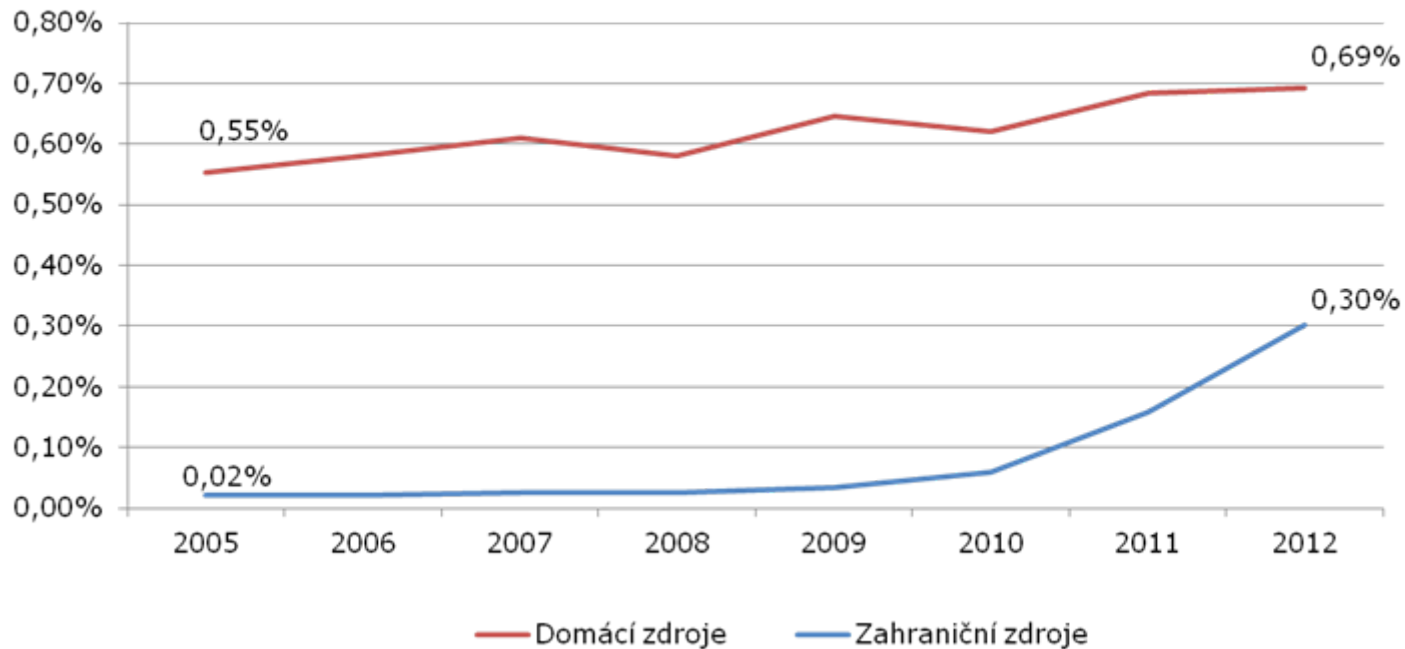
Zdroj: Český statistický úřad, 2013

Eva Syková: Kam směřuje naše věda?

L. Akademické fórum, 17. dubna 2014

Trend II: růst závislosti na zahraničních zdrojích

Podíl veřejných výdajů na VaV z domácích a zahraničních zdrojů na HDP v letech 2005-2012

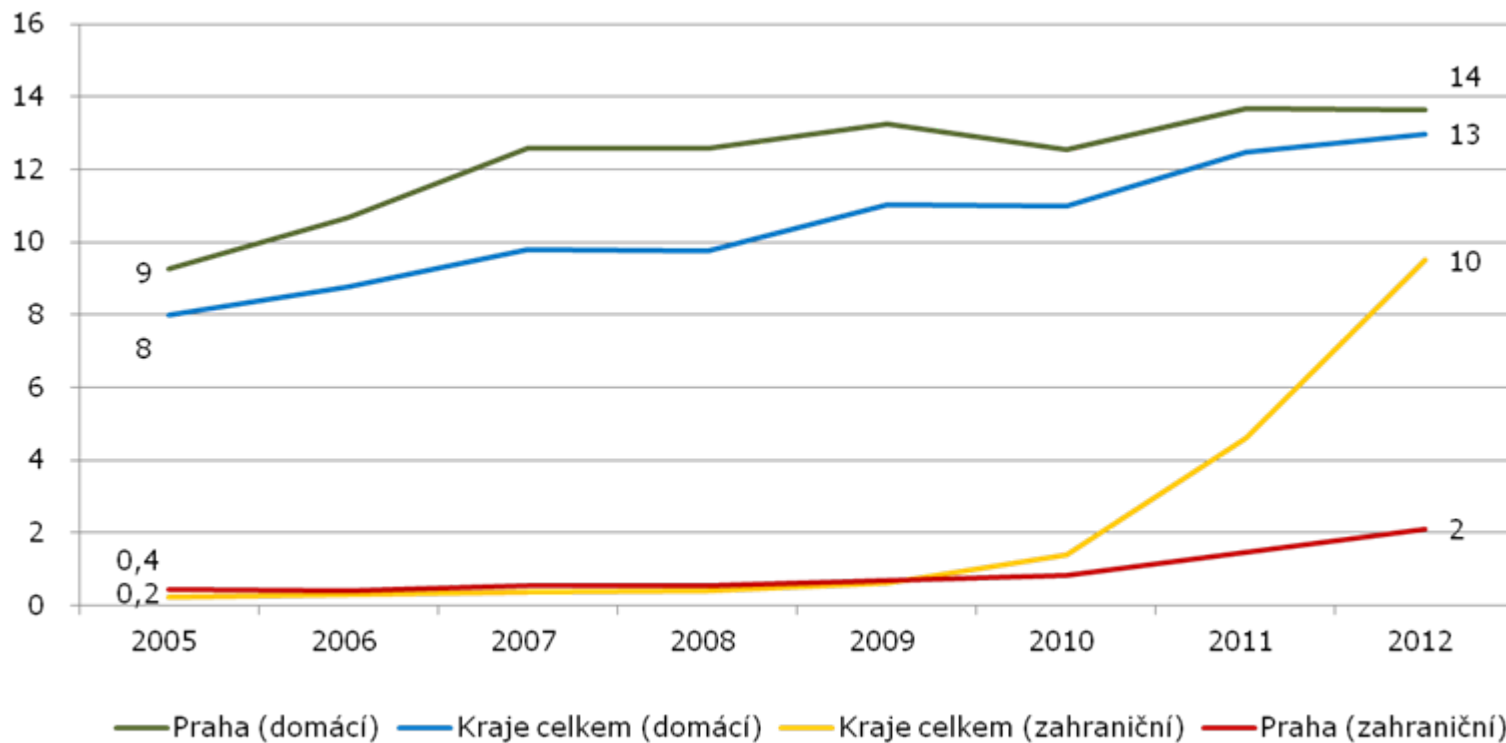
Zdroj: Český statistický úřad, 2013

Eva Syková: Kam směřuje naše věda?

L. Akademické fórum, 17. dubna 2014

Trend III: Nerovnoměrný rozvoj Prahy a ostatních regionů

Veřejné výdaje na VaV v krajích a v Praze v letech 2005-2012 v mld. Kč

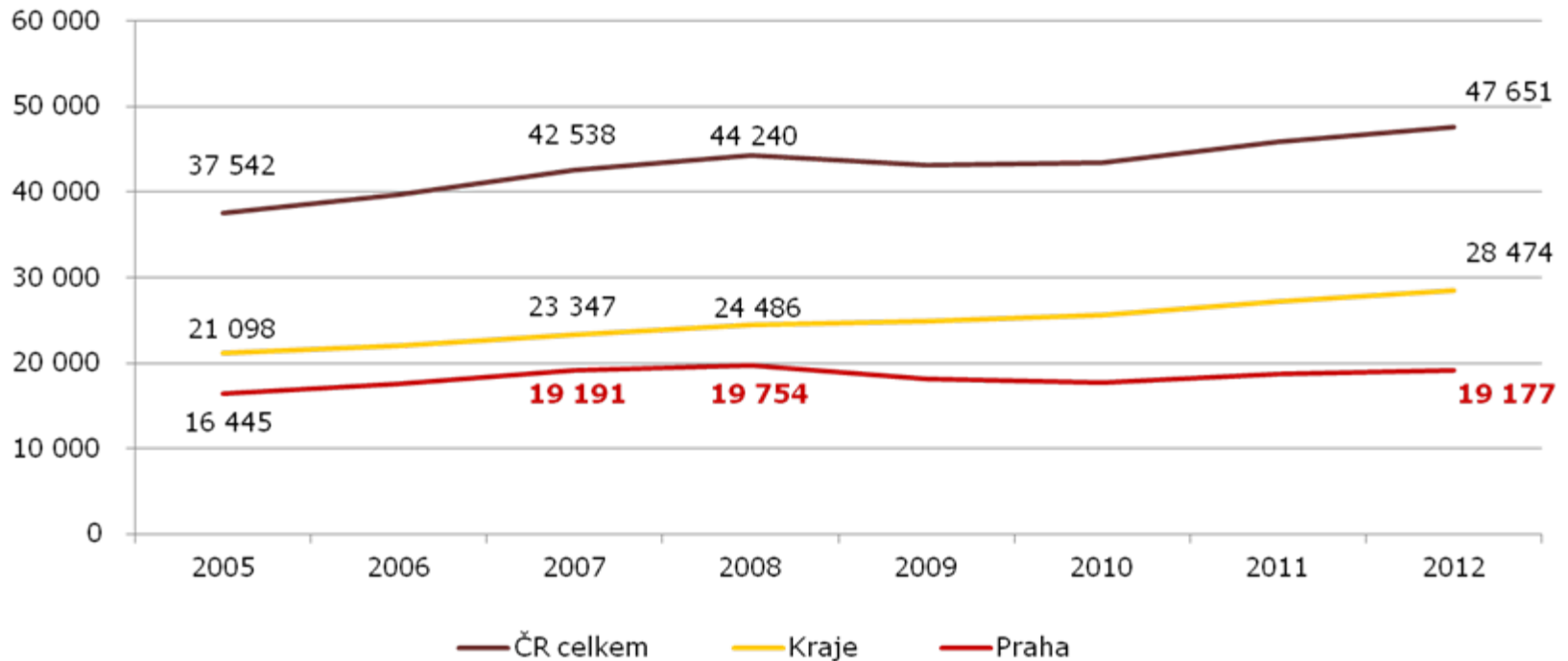
Zdroj: Český statistický úřad, 2013

Eva Syková: Kam směřuje naše věda?

L. Akademické fórum, 17. dubna 2014

Trend III: Nerovnoměrný rozvoj Prahy a ostatních regionů

Počet výzkumných pracovníků v ČR, krajích a Praze v letech 2005-2012
(počet fyzických osob)

Zdroj: Český statistický úřad, 2013

Eva Syková: Kam směřuje naše věda?

L. Akademické fórum, 17. dubna 2014

Trend III: Nerovnoměrný rozvoj Prahy a ostatních regionů

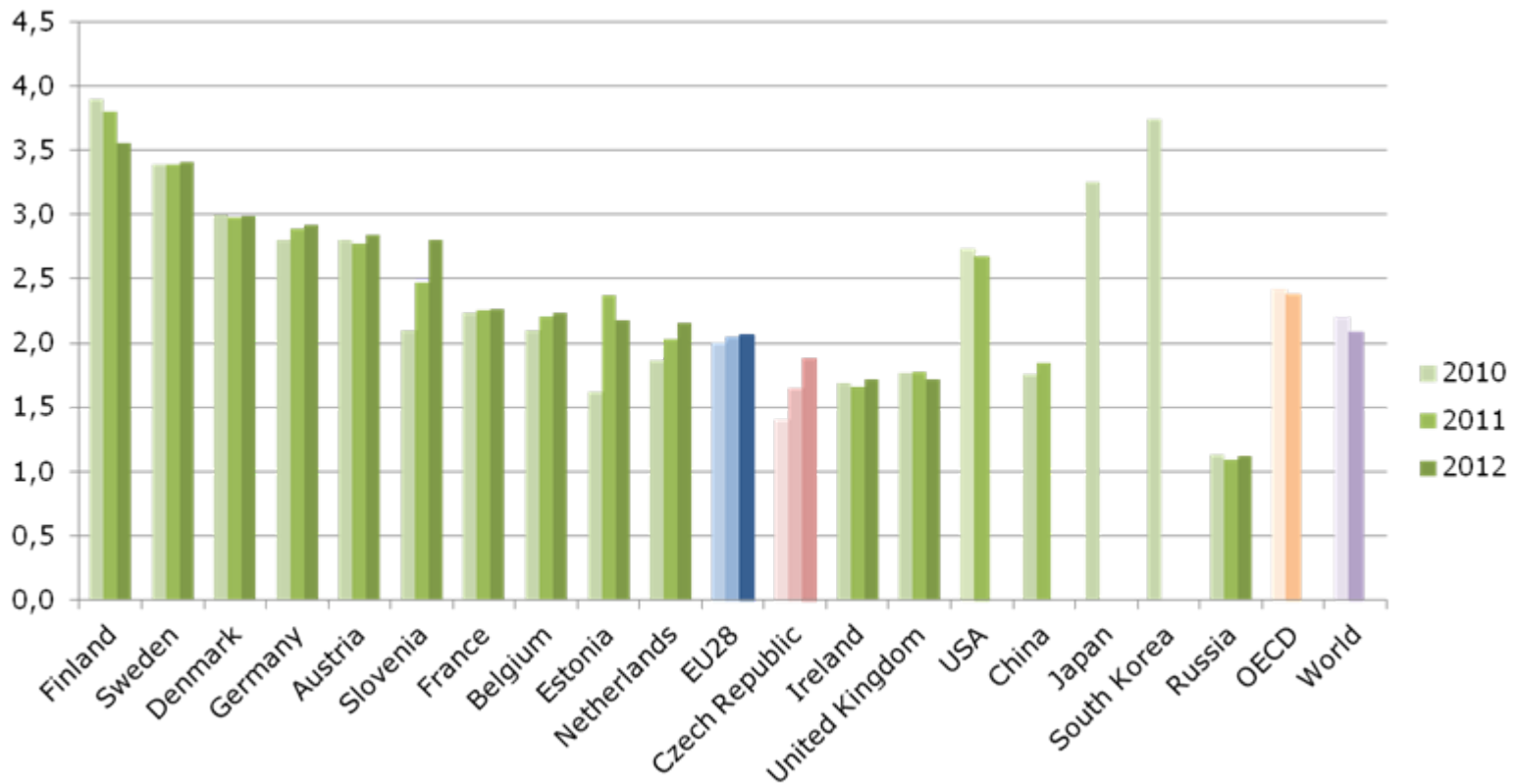
- **objem veřejné podpory VaV v Praze vykazuje negativní trend navzdory tomu, že jsou zde**
 - soustředěny jedinečné obory a významné výzkumné i vzdělávací kapacity
 - polovina vysokých škol, polovina výzkumných pracovníků, kteří vytváří dvě třetiny publikací i citací, a třetina studentů (mezi nimiž převažují ti z mimopražských regionů)
- **zvyšování rozdílů mezi regiony na úkor Prahy**
 - omezuje se rozvoj infrastruktury a výzkumu v Praze, snižuje konkurenceschopnost pražských institucí, růst inovačního potenciálu a výkonnosti Prahy
 - v posledním hodnocení inovační výkonnosti se Praha dokonce ocitla mezi regiony se záporným růstem inovačního potenciálu
 - v mimopražských regionech vzrostl od roku 2008 počet výzkumných pracovníků o 16 %, v Praze od 2008 klesá (rozdíl let 2008 a 2012 činí 3 %)

Eva Syková: Kam směřuje naše věda?

L. Akademické fórum, 17. dubna 2014

Mezinárodní srovnání I: ČR stále pod průměrem

Podíl celkových výdajů na VaV na HDP v letech 2010-2012

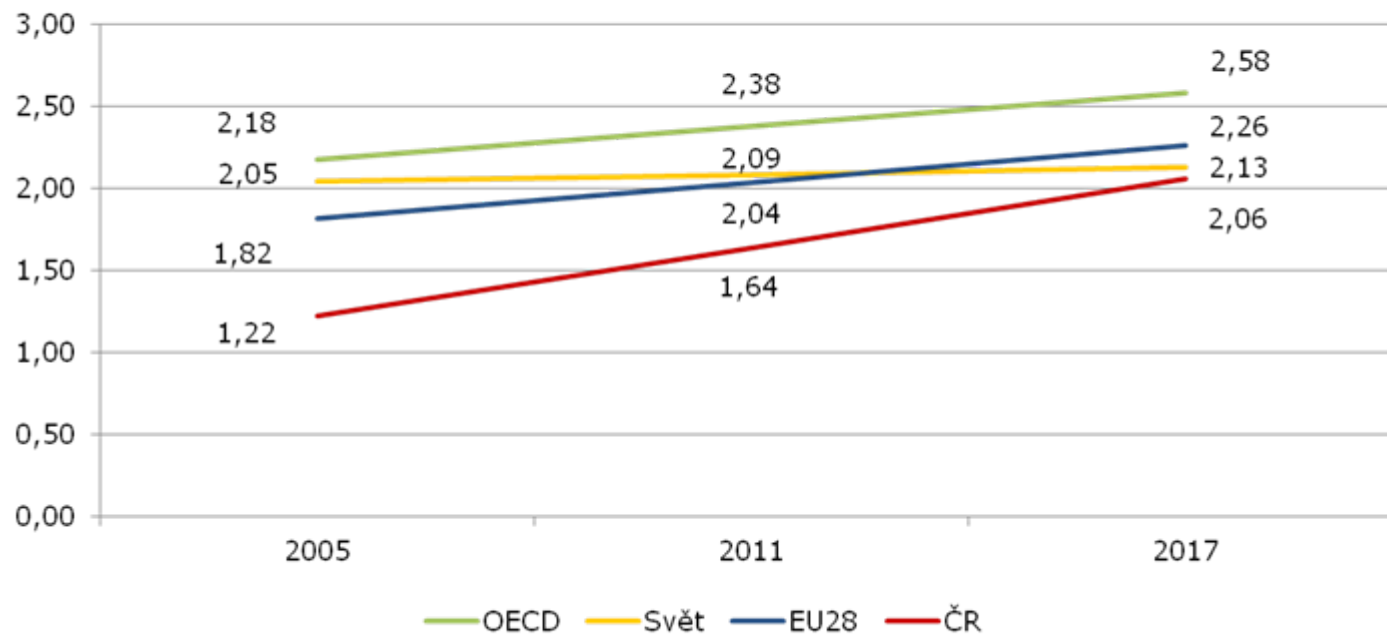
Zdroje: OECD, 2013, Eurostat, 2014; World Bank, 2014

Eva Syková: Kam směřuje naše věda?

L. Akademické fórum, 17. dubna 2014

Mezinárodní srovnání II: překročení průměru vyžaduje vyšší tempo

**Odhad růstu podílu výdajů na VaV na HDP v letech 2011-2017
za předpokladu stejného přírůstku jako mezi lety 2005-2011**

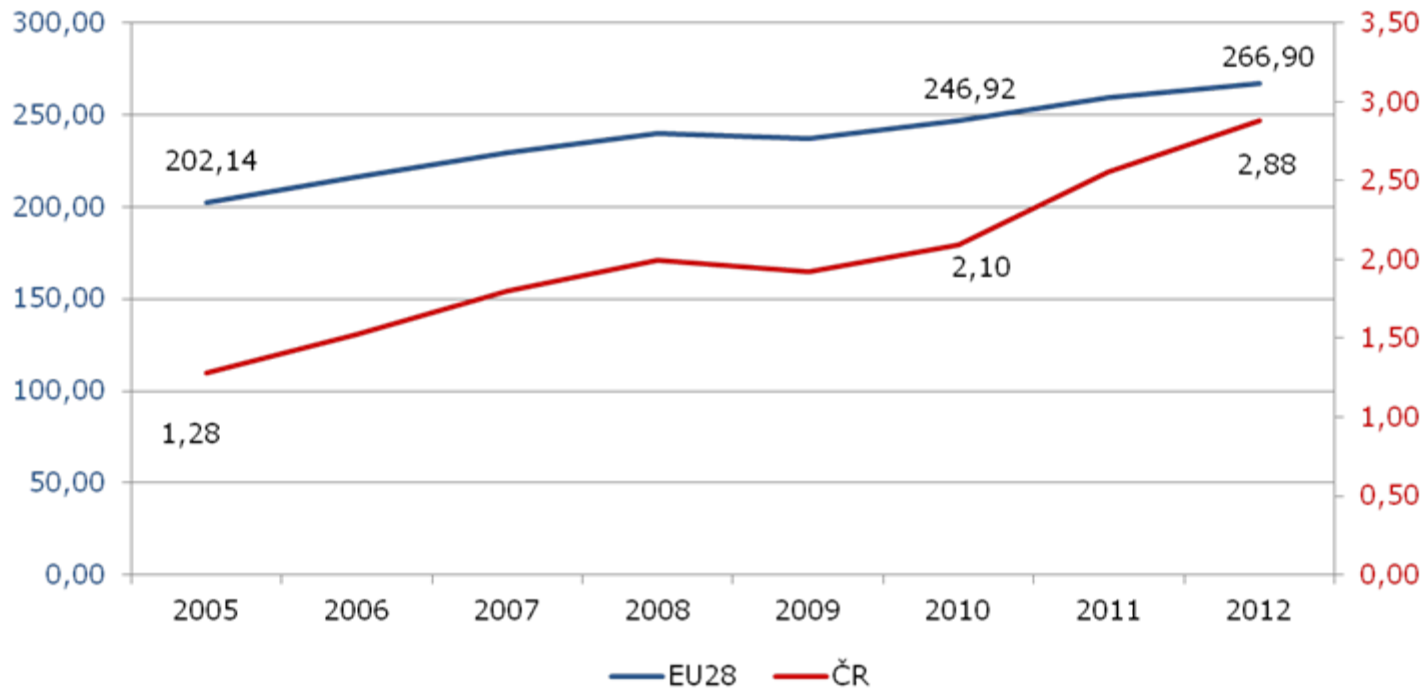
Zdroje: OECD, 2013, Eurostat, 2014; World Bank, 2014

Eva Syková: Kam směřuje naše věda?

L. Akademické fórum, 17. dubna 2014

Mezinárodní srovnání III: intenzita celkových výdajů na VaV

Celkové výdaje na VaV v EU a ČR v mld. EUR

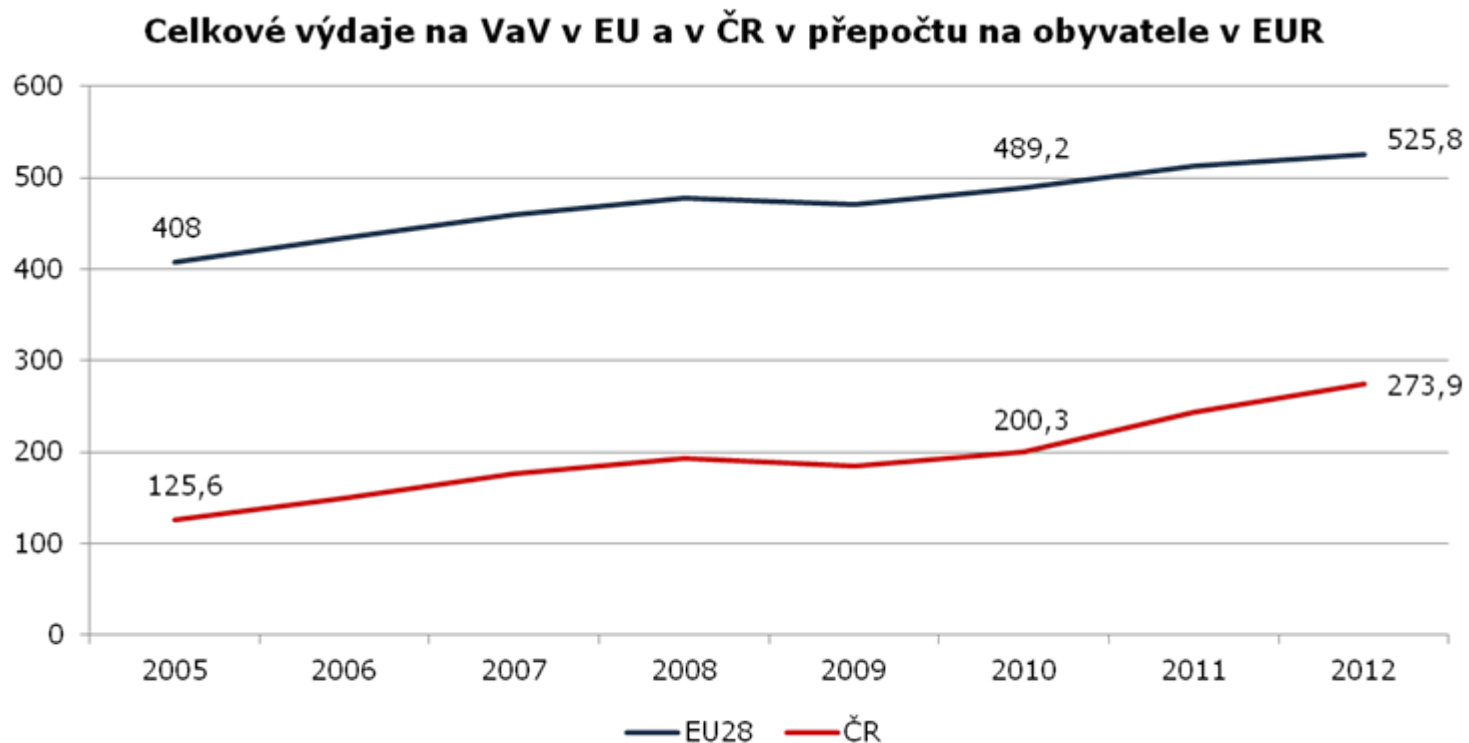

Zdroje: Eurostat, 2014

Eva Syková: Kam směřuje naše věda?

L. Akademické fórum, 17. dubna 2014

Mezinárodní srovnání III: výdaje na VaV přepočtené na obyvatele

Zdroje: Eurostat, 2014

Problémy VaV II: Hodnocení výsledků VaV

- **kvantitativně orientovaný systém hodnocení je třeba vyvážit uplatněním metody peer review (bez jejího využití ve skutečnosti nebude možné správně určit, kam by peníze měly směřovat ve větší míře, kam méně a kam vůbec)**
- **mimo publikační aktivity je třeba klást důraz na vytvoření vlastní vědecké školy a ne pouze na výsledky získané během pobytu v zahraničí**
- **je třeba klást důraz na uplatnitelnost vědeckých výsledků v praxi**
- **hodnocení výsledků by neměla být věnována větší pozornost než prorůstové vědecké politice**
- **je třeba zajistit dostatek prostředků pro rozvoj nové generace vědců a udržení vědeckého „průměru“ na mezinárodně srovnatelné úrovni**
- **směrování prostředků pouze na podporu „nejlepších“ (v návaznosti na hodnocení, CIST) může paradoxně problém zaostávání prohlubovat**
- **hodnotící orgány by měly navrhnout řešení, které u průměrných týmů povede ke zlepšení vědecké úrovně**

Problémy VaV I: Řízení a strategie

- **v ČR dlouhodobě chybí efektivní strategické řízení na celostátní úrovni:**
 - **dokumenty (Národní politika VaVaI, Priority VaVaI) jsou příliš obsáhlé a příliš obecné**
 - **nedostatečná provázanost podpory vědy a zlepšení systému vzdělávání**
 - **lépe využít stávající prostředky na vědu a výzkum,**
 - **přednostně financovat některé prioritní oblasti**
 - **postupně zvyšovat výdaje na VaV až do plánovaných 3 % HDP**
- **účinněji využívat prostředky ze strukturálních fondů EU, ale i z komunitárních programů (Horizont 2020)**
- **Dokončit reorganizace kompetencí jednotlivých tvůrců veřejné politiky v oblasti vědy (místopředseda vlády pro výzkum, vývoj a inovace x MŠMT, RVVI)**

Problémy VaV IV: Aplikovaný výzkum a soukromá sféra

- **investovat musí stát, ale především větší měrou soukromá sféra**
- **je třeba zabránit subvencování podnikatelských aktivit**
- **není možné podporovat ze státních prostředků velké firmy, určitá podpora je však možná u malých a začínajících firem**
- **je třeba zvýhodnit smluvní výzkum, který je v ČR velmi omezený, motivovat firmy k využívání daňových zvýhodnění, ale i celkově zlepšit podnikatelské prostředí (vymahatelnost práva, stabilita právního řádu)**
- **bohužel ale dochází také k tomu, že jsou zakládány firmy přímo s cílem získat přístup k veřejné podpoře -> jde o faktickou privatizaci veřejných prostředků -> nedostatek financí na podporu základního výzkumu -> bez něj ve skutečnosti nejsou použitelné aplikace a inovace dosažitelné**

Eva Syková: Kam směřuje naše věda?

L. Akademické fórum, 17. dubna 2014

Problémy VaV III: Administrativní zátěž výzkumných pracovníků

- **brzda současné situace ve VaV –**
- **rozdělování účelových prostředků na vědu je provázeno neúměrnou zátěží vědeckých pracovníků**
- **zjednodušit žádosti a zprávy o grantech**
- **malá úspěšnost**
- **Malá součinnost státních úřadů i agentur je malá**
- **chybí administrativní pomoc s EU projekty**
- **víceleté projekty (3-leté projekty jsou často jen dílčí a uspěchané)**
- **u velkých projektů dvoukolové soutěže**

Eva Syková: Kam směřuje naše věda?

L. Akademické fórum, 17. dubna 2014

Problémy VaV V: Institucionální a účelové financování

- **poměr institucionálního a účelového financování téměř 50:50 je nezdravý**
 - **přehnaný důraz na účelové financování je kontraproduktivní**
 - **omezuje provádění organizačních a personálních změn**
 - **znemožňuje okamžitou podporu nových a unikátních záměrů**
 - **brzdí osamostatnění mladých vědců**
- **optimální poměr nejméně 60:40 ve prospěch institucionálního financování**

Problémy VaV VI: GA ČR

- **vedení GA ČR x pořadí z komisí**
- **zahraniční posudky x domácí**
- **kategorie Cn (s následkem zákazu aplikovat příští rok pro řešitele i spoluřešitele)**
- **financování mezd**
- **znemožňuje získání podpory pro nákup přístrojů**
- **úspěšnost se snížila až k 15 %, nelze financovat ani stejně dobré projekty kategorie A (30%) -takřka loterie**
- **genderová politika**
- **řešení**
 - **navýšit objem prostředků v kapitole GA ČR**
 - **menší granty, mzdy jen pro studenty**
 - **efektivní řízení GAČR, personální složení vedení GA ČR**

Problémy VaV VII: TA ČR

- **původní záměr vytvořit obdobu finské agentury TEKES se zatím nepodařilo uskutečnit**
- **rozdělení podprogramů neodpovídá prioritám výzkumu v ČR**
- **je třeba, aby RVVI analyzovala dopad podpory, která byla přidělena projektům financovaným TA ČR, včetně toho, co tyto projekty přinesly**
- **oblast biotechnologií a medicíny nemá vlastní podprogram, její podpora tvoří pouze zhruba 8 % projektů v rámci programu ALFA**
- **v předsednictvu, ani v rozhodovacích orgánech jako jsou Rada programu, není dostatek odborníků z oblasti biotechnologií a medicíny**
 - **řadu konkurenceschopných projektů není z čeho podpořit**
 - **nevyužitý potenciál spolupráce výzkumných institucí a malých a středních firem**

Problémy VaV VIII: RVVI

- **působení RVVI v posledních letech rozporuplné**
 - **chybí použitelná dlouhodobá koncepce vědní politiky**
 - **selhání v otázce hodnocení přidělování účelových prostředků**
 - **nedostatečná zpětná vazba pro vedení GAČR i TAČR**
 - **problematický CIST**
- **nutno vybrat nové, alespoň částečně nestranné osobnosti z předních českých vědců, aniž by to byly osobnosti primárně zastupující jednotlivé VŠ, výzkumné instituce, nebo velké podniky**
- **členy RVVI by měly být osobnosti s nezpochybnitelným postavením ve vědeckém světě, což by mělo být hodnoceno na základě objektivních kritérií**
- **RVVI by neměla fakticky suplovat roli exekutivního orgánu, ale měla by být nezávislým poradním sborem**
- **rozhodování o národních prioritách, rozpočtu VaV a poskytování veřejné podpory by mělo zcela přejít do kompetence místopředsedy vlády pro výzkum, vývoj a inovace.**

Problémy VaV IX: Nikoli CIST, ale podpora priorit a mladých

- **1 mld. Kč ročně by neměla být státem přidělována relativně neprůhledné nadaci**
- **cílem je rozdělit peníze mezi několik málo tzv. excelentních skupin - ty již většinou disponují dostatečnými finančními prostředky, měly by především usilovat o peníze z evropských zdrojů**
- **pokud by uvažované prostředky, které potřebuje základní výzkum, měly být podobným způsobem použity, musí projít soutěží v GA ČR**
- **navýšení výdajů by mělo být určeno zaprvé k podpoře priorit ČR, za druhé k podpoře mladých vědců**

Problémy VaV X: Čerpání z evropských fondů

- **ČR nepatří mezi příliš úspěšné členské státy – jsme mezi 5 nejhoršími**
- **příčiny**
 - **vysoký počet programů (8 tematických, 7 regionálních, 2 pražské, tj. dohromady 17; vedle toho dalších 9 programů územní spolupráce, celkem tedy 26 programů)**
 - **komplikovaná struktura řízení (4 orgány pro řízení a koordinaci, tematické programy řízené oborovými ministerstvy, regionální operační programy řízené regionálními radami regionů soudržnosti, pražské programy řízené Magistrátem hl. m.)**
 - **zejména na úrovni ministerstev velká fluktuace odpovědných osob (stačí připomenout počet ředitelů sekce řízení operačních programů EU na MŠMT)**

Problémy VaV XI: Národní programy udržitelnosti

- **v období 2007-2013 vybudovány výzkumné infrastruktury (evropská centra excelence, regionální VaV centra) v mimopražských regionech**
- **absorpční kapacita mimopražských regionů již byla naplněna**
- **národní programy udržitelnosti (NPU I & II), určené k financování provozu výzkumných center, fakticky posilují „diskriminaci“ pražských institucí v přístupu k veřejným prostředkům**

Problémy VaV XII: Deficit veřejné podpory VaV v Praze

- **k tomuto problému se 28.3. konal Kulatý stůl v Senátu**
- **prostředky z evropských zdrojů byly v uplynulém programovém období směřovány takřka výhradně do mimopražských regionů**
- **přísliby kompenzace vzniklé nerovnováhy (navýšení celkového objemu veřejné podpory VaV, vytvoření zvláštních programů pro Prahu) nenaplněny**
- **je třeba, aby na podporu rozvoje VaV v Praze vláda ČR alokovala dostatečný objem prostředků v rámci státního rozpočtu**
 - **prostředky z evropských fondů nemají nahrazovat vlastní výdaje členských států**
 - **deficit nutno řešit v synergii se státním rozpočtem bez ohledu na konečnou výši alokace prostředků pro VaV v rámci Evropských strukturálních a investičních fondů (ESIF)**
- **je třeba, aby vláda ČR usilovala o revizi politiky soudržnosti – vyrovnání rozdílů nesmí být realizováno na úkor tradičních výzkumných center**